

Τὸν ἥλιο τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἑλευθερίας
Κι' ἐστάζανε τὰ δάκρυά σου ἐπάνω μου,
Μέσα 'ς τὰ δάκρυά σου ἐβαρτίστηκα,
Μέσα 'ς τὰ δάκρυά σου ἐχριστιάνησα.

Κι' ἄς μὴν εἰπῆ κανένας πῶς παράδωκες
'Σ τὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Τούρκου τάρχοντόκορμο,
Κι' ἄς μὴν εἰπῆ κανένας πῶς τὸ γουοῦδι σου
Τὸ μάργνε γιὰ πάντα γυῶτο βρωμερό.
'Ἀς πῆ πῶς γιὰ τὸ Γένος ἐμαρτύρησες,
Πῶς σὲ φωλιῆ ἑθιῶν ἐπεςες ἐσὺ
Γιὰ νὰ ξεφύγουν ἄλλοι ἀπ' τὰ δόντια του.

'Ἀς πῆ πῶς μὲ λχχτάρχ μ' ἐπαράδινες
'Σ τὰ χέρια ἐνός Ἀράπη μπιστεμμένου σου,
Καὶ πῶς σὲ ἄλλα χέρια δὲν ἐχάρηκα
Τόση τιμὴ καὶ δόξα καὶ καμάρωμα
'Ὅσω 'ς τὰ χέρια ἐκεῖνα, ὦ! ποτέ, ποτέ!
Γιατί μπρὸς 'ς τὸ Βεζύργ μ' ἔφεραν αὐτὰ
Τὴν ὄρα ὅπουχε κρίσι 'ς τὸ διάνι του
'Ἀνθρώπου εἶχ' ἐμπρὸς του, σὺνεργα σιμά,
Κι' ὁ μπόγιας ἀπὸ πίσω ἐπερίμενε
Μιὰ γνέφι, γιὰ νὰ πάρη τὰ κεφάλια των.
'Ὅμως ἐγὼ 'ς τὴ μέση τότε ἐπρίβαλλα.
Τοῦ Γαδριῆλ τὸ κρῖνο, σὰ βγγιλιζέ
Τὸ λυτρωτὴ τοῦ κόσμου μπρὸς 'ς τὴν Πανηγιά
Δὲν εἶχε τόση χάρι σὰν ἐμένας
'Ἀς πῆ πῶς, γλώσσα ἐγὼ καὶ προσευχοῦλά σου,
Χάρι γι' αὐτοὺς ζητοῦσα ἀπὸ τὸν Πασά,
Πῶς μ' ἔβλεπεν ἐκεῖνος, ἄπλονος 'ς ἐμέ,
Μ' ἐγγίζανε μὲ φλόγα τὰ δυὸ χεῖλη του,
'Σ τὰ χεῖλη του ἐπάνω ἐξεψύχαγα,
Μὰ γλύτωνεν ὁ μαῦρος, ὁ φτωχὸς ραγιάς.
'Ἀς πῆ: ἄγριο τὸ χῶμα, ὅπου σ' ἔλυωτε!

'Ὅσαις ζωαῖς ἐπῆρες, καρυφύλλι, ἐσὺ,
Τόσαις ζωαῖς 'ς τὸν κόσμον τόσαις χάρισα.
Κι' ὅπως τὸ Τίμιον ξύλον χριστιανὸς φιλεῖ,
Κι' Ἀγαρηνὸς τῆς Μένκας τὴ μαυρόπετρα,
'Ὅλοι ἐκεῖνοι ἤρθαν καὶ μ' ἐρίλησαν
Τριγύρω 'ς τὸ χεράκι τῆς ἀρχόντισσας.
Κι' αὐτὴ ποῦ εἶχε δώσει 'ς ὅλους τὴ ζωὴ,
Μπροστά τους ντροπιασμένη ἔσκυβε, γλωμῆ.
Συμπάθειο λὲς ζητοῦσε καὶ συχώρεσι
'Ἡ πιστικὰ τοῦ Τούρκου ἀπὸ τ' ἀδέφια της...

'Εοὺ γιὰ τὴν πατρίδα Τούρκους θέριζες,
Κι' ἐγὼ γιὰ τὴν πατρίδα γλύτωνα κορμιά,
Κι' ἐγὼ γιὰ σένα χέρια, χέρια ἐτοίμαζα.
Μεγάλο καρυφύλλι καὶ περήνανο,
Τὸ ταπεινὸ ἐμένα μὴν καταφρονᾷς!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΚΑΤΟΠΤΡΑ

Τὰ πρῶτα κάτοπτρα συνέκειντο ἐξ ἐστιλβω-
μένου μετάλλου, πρὸ δὲ τῆς ἀνκαλύψεως τῶν
μετάλλων τὸ ὕδωρ ἐχρησίμευεν ὡς κάτοπτρον
διὰ τὴν φιλαρέσκειαν τῶν προγόνων μας. Κατὰ
τὰ ἑβραϊκὰ βιβλία, ὁ Μωϋσῆς διέταξε νὰ κατα-
σκευασθῆ χαλκίνη λεκάνη μὲ τὰ κάτοπτρα τῶν
γυναικῶν, ἐκ τούτου δ' ἐξάγεται ὅτι κατ' ἐκείνην
τὴν ἐποχὴν κατεσκευάζον τὰ κάτοπτρα ἐξ ἐστιλ-
βωμένου χαλκοῦ ἢ μᾶλλον ἐξ ὀρειχάλκου.

Ἐντὸς αἰγυπτιακῶν τάφων εὐρίσκονται ἀληθῆ
κάτοπτρα ἐξ ὀρειχάλκου, στρογγύλα ἢ ὠσειδῆ
μετὰ λαβίδος κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον πεποι-
κιλμένης.

Τὰ πρῶτα ὑάλινα κάτοπτρα, κατὰ τὸν Πλί-
νιον, κατεσκευάσθησαν ἐν Σιδῶνι, ἐν δὲ τῷ μου-
σεῖῳ τοῦ Τουρίνου ὑπάρχουσι δύο τοιαῦτα εὐρε-
θέντα ἐντὸς αἰγυπτιακῶν τάφων. Ὡστε οἱ Αἰγύ-
πτιοι κατεσκευάζον κάτοπτρα ἐξ ὑάλου.

Ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου τὰ ὑάλινα κάτοπτρα εἰσ-
ήχθησαν εἰς Ἑλλάδα καὶ Ἰταλίαν, ἀλλὰ παρὰ
τοῖς Ἑλλησιν ἐγενικεύθησαν πολὺ βραδύτερον·
οὗτοι μετεχειρίζοντο ἀποκλειστικῶς σχεδὸν κάτο-
πτρα ἐξ ἐστιλβωμένου μετάλλου, ὕπερ εἰργάζοντο
κάλλιστα, ὡς ἀποδεικνύει ἡ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου
περιγραφὴ τῆς ἀσπίδος τοῦ Ἀχιλλέως. Ὁ τοσοῦτον
λάμπων χαλκὸς ἐκεῖνος, ὥστε νὰ θαμβῶνῃ τοὺς
μαχητάς, ἐχρησίμευε καὶ πρὸς κατασκευὴν στιλ-
πνῶν κατόπτρων.

Τὸ προνόμιον τῆς κατασκευῆς τῶν κατόπτρων
εἶχεν ἡ Κόρινθος, πρὸς τοῦτο δ' ἐφευρέθη ὑπὸ τῶν
Κορινθίων ὁ λευκὸς ὀρειχάλκος. Παρὰ τοῖς Ἑλ-
λησι τὰ μετάλλινα κάτοπτρα δὲν ἦσαν ἀποκλει-
στικῶς στρογγύλα ὡς τὰ ὑάλινα αἰγυπτιακά.
'Ἦσαν καὶ τετράγωνα, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὠ-
σειδῆ, ἐκράτουν δ' αὐτὰ διὰ τῆς χειρὸς τῆ βοη-
θείας λαβίδος.

Ἐν Κορίνθῳ θὰ κατεσκευάζοντο βεβαίως ἀρ-
κούντως μεγάλα κάτοπτρα, ἀφοῦ ὁ Δημοσθένης
ἐμελέτα ἐντὸς κατόπτρου ἰσομεγέθους ἀνθρώπων
τὰ ρητορικὰ αὐτοῦ σχήματα. Τὰ μεγαλείτερα
ὀρειχάλκινα κάτοπτρα ὑπῆρχον ἐν τῷ ναῷ τοῦ
'Ἀσκληπιοῦ.

Αἱ ἀρχαῖαι Ἑλληνίδες ἐκαλλωπίζοντο πρὸ
τοῦ κατόπτρου αὐτῶν, ὡς πράττουσιν αἱ γυναῖκες
καὶ σήμερον, ἤτοι καθήμεναι ἐνώπιον ὠσειδοῦς
κατόπτρου.

Οἱ Ῥωμαῖοι παρέλαβον παρὰ τῶν Ἑλλήνων
τὴν κατασκευὴν τῶν ὀρειχάλκινων κατόπτρων, τὰ
ὅποια βραδύτερον ἀντικατέστησαν δι' ἀργυρῶν,
μία δὲ δούλη ἦτο εἰδικῶς ἐπιφορτισμένη νὰ δια-
τηρῆ πάντοτε ἐν καλῇ καταστάσει τὸ πολυτίμου
τοῦτο ἐπιπλόν. Ὅταν ἡ Ῥωμαία ἐκαλλωπίζετο,
δούλη ἐκράτει πρὸ αὐτῆς τὸ κάτοπτρον.

Ὁ ἄνθρωπος μεταβαίνει μακρὰν βῆμα πρὸς
βῆμα προβαίνων. Ἡ τὴν εὐθείαν ὁδὸν ἀκολου-
θοῦσα χελώνη νικᾷ τὸν ταχύπουν λαγῶν τὸν
χιλίους ποιοῦντα ἐλιγμούς.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ πολυτέλεια ἠϋξανε πάντοτε, ἀντὶ ἀργυρῶν κατεσκευάσθησαν κάτοπτρα ἐκ χρυσοῦ, ἐπὶ δὲ τῶν αὐτοκρατόρων τὰ ἀργυρᾶ ἦσαν τόσῳ κοινά, ὥστε ἐγκατέλιπον αὐτὰ εἰς τοὺς δούλους.

Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐφευρέθησαν ἐν Σιδωνί τὰ ὑάλινα κάτοπτρα, ἢ χρῆσις ὅμως αὐτῶν ἐβράδυνε νὰ γενικευθῇ. Ὅπως δὴποτε τὰ νέα ταῦτα κάτοπτρα ἔτυχον βραδύτερον ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἰταλίᾳ ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς, τὰ δὲ μέταλλα ἐγκατελείφθησαν καθ' ὅλοκληρίαν. Εἴτα κατεσκευάζοντο ὑάλινα καὶ ἐν Ῥώμῃ.

Ἄλλ' ἡ εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν ἐπιδρομὴ τῶν βαρβάρων καὶ ὁ διαμελισμὸς αὐτῆς κατέστρεψαν τὴν ὑαλοουργίαν καὶ τὴν κατασκευὴν τῶν κατόπτρων καθ' ἅπασαν τὴν Ἰταλίαν, ἐκτὸς τῆς Ἑνετίας. Ἐν Ἑνετίᾳ ἡ καθρεπτοποιία μεγάλως ἀνεπτύχθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ἀλλὰ τὰ ἐνετικὰ κάτοπτρα ἦσαν μικρά, καίτοι λευκώτατα καὶ καθαρώτατα. Ἡ Ἑνετία διετήρησεν ἐπὶ πολὺ τὸ μονοπώλιον τῆς καθρεπτοποιίας· οὐδὲν ὑαλοουργεῖον ἐτόλμα νὰ συναγωνισθῇ πρὸς τὰ ἐνετικά, μέγα δ' ἐνετικὸν κάτοπτρον ἐθεωρεῖτο ὡς περιουσία. Μεταξὺ τῶν δώρων, τὰ ὅποια ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Ἐρρίκος ὁ Δ' ἀπέστειλε πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας συγκατηριθμεῖτο καὶ μέγα ἐνετικὸν κάτοπτρον. Ταῦτα ὅμως εἶχον μεγίστην ἀξίαν καὶ ἐπομένως ἦσαν προσιτὰ μόνον εἰς τὰ βαλάντια τῶν βασιλέων καὶ μεγιστάνων. Ἄλλὰ τὰ κάτοπτρα ταῦτα, τὰ ὅποια ἐπλούτισαν τὴν ἐνετικὴν δημοκρατίαν, ἦσαν ἀληθεῖς νάνοι ἀπέναντι τῶν σημερινῶν, τὸ δὲ μονοπώλιον τῆς Ἑνετίας διήρκεσε μέχρι τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ὅτε ἡ καθρεπτοποιία ἐγενικευθῆ καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην.

N*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐκ μικρᾶς περὶ κοράκων σημειώσεως, δημοσιευθείσης ἐν προηγουμένῳ φύλῳ τῆς «Ἑστίας» λαβὼν ἀφορμὴν ὁ ἐν Καρδαμύλῃ κ. Δ. Πετρεῆς, ἐπιστέλλει ἡμῖν τὰ ἐπόμενα περὶ τῆς νοημοσύνης τοῦ πτηνοῦ τούτου, ἅτινα καταχωρίζομεν ἐνταῦθα ὡς ἀξία τῆς περιεργίας τῶν ἀναγνώστων ἡμῶν.

«Τὸ 1868 ἔτος ὁ πατήρ μου ἠγόρασε παρὰ διαβάτου νεοσσὸν κόρακα, ὅστις μετ' οὐ πολὺ ἐγένετο τέλειον πτηνόν. Ἐξημερώθη τάχιστα καὶ τοσοῦτον ἐξωκειώθη πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε ἐλευθέρως καὶ ἀφῆδως εἰσῆρχετο εἰς διάφορα τῆς κωμοπόλεως ἐργαστήρια. Ἦν ἐπιρρεπὴς εἰς τὸ κλέπτειν· ἐκλαπτε δὲ πρὸ πάντων πᾶν εὐμετακόμιστον χάλκινον ἢ σιδηροῦν ἀντικείμενον· τὰ ὑάλινα ἤρρασκετο νὰ θραύῃ ῥίπτων αὐτὰ διὰ τοῦ ῥάμφους ἀπὸ τῆς τραπέζης ἢ ἀπὸ τοῦ μέρους, ἐν ᾧ ἦσαν ἀποθεθειμένα. Ἡμέραν τινα εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριον ῥάπτου, ἐκάθησεν ἐγγὺς τῆς ῥαπτικῆς τραπέζης καὶ μετὰ προσοχῆς ἐφ' ἱκανῆν ὥραν παρετήρει τὴν κινουσαν τὴν βελόνην χεῖρα τοῦ ῥάπτου, ὅστις εὐχαριστεῖτο βλέπων τὸ

πτηνὸν ἀρεσκόμενον εἰς τὴν τέχνην του. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ὁ ῥάπτης πορευθεὶς πρὸς ἐκτέλεσιν ἄλλης ἐργασίας, ἀπέθεσεν ἐπὶ τῆς τραπέζης τὴν δακτυλῆθραν αὐτοῦ μετ' ὀλίγον δ' ἐπανεβλῶν ἐξεπλάγη μὴ εὐρῶν αὐτὴν ἠρεύνησε τὰ θυλακία του, ἠρεύνησεν εἰς διάφορα μέρη τοῦ ἐργαστηρίου, ἀλλ' εἰς μίαν ἐμνήσθη ἐπὶ τέλους, ὅτι εἶχε συναναστροφὴν μετὰ τοῦ κόρακος, ὅστις ἐφημίζετο ἐπὶ κλοπῇ· ὅθεν μετέβη εἰς τὸ κατάστημα τοῦ πατρὸς μου, καὶ ἀνεκάλυψε τὰς ὑπονοίας του εἰς τὸν ἐν τῷ καταστήματι εὐρεθέντα θεῖόν μου, ὅστις μετ' οὐ πολὺ ἀνεκάλυψε, ποῦ ὁ κόραξ εἶχε κεκρυμμένην τὴν δακτυλῆθραν. Τὴν τροφήν, ἣν ἐδίδε τις αὐτῷ, οὐδέποτε ἢ σπανιώτατα ἔτρωγεν ἀμέσως· εἰσῆγεν αὐτὴν ἐντὸς τοῦ σάρυγγος, ὅστις ἄνευ ὑπερβολῆς ἦν χωρητικότητος μιᾶς λίτρας, καὶ ἀπερχόμενος εἰς μέρος ἀπόκεντρον ἐξέβαλλεν αὐτὴν, καὶ ἂν μὲν ἐπεινα τὴν ἔτρωγεν, ἄλλως ἔσκαπτε λάκκον διὰ τῶν ὀνύχων καὶ ἐπαπέθετεν αὐτὴν, μετ' ὃ τὴν ἐκάλυπτεν ἐπιμελῶς διὰ γώματος ἢ καὶ ἄλλων ὑλῶν· ὁσάκις δὲ ἐνόει, ὅτι εἶδε τις τὴν ἀποθήκην του, ἐπέστρεφε μετ' ὀλίγον καὶ μετεκόμιζεν ἄλαχρῶ τὸ ἀποθεθὲν, ἐπανελάμβανε δὲ τοῦτο μεχρῖσού ἐπίστευε τὴν λείαν τοῦ ἐξησφαλισμένην· τοῦτ' αὐτὸ ἔπραττε καὶ ὡς πρὸς τὰ κλοπιμαῖα, καὶ τὰ ἀντικείμενα (νομίσματα, ἢ κλεῖθρα κινωτίων), ἅπερ πολυλάκις χάριν παιδιᾶς ἔρριπτον πρὸς αὐτόν. Πλειστάκις συνῆπτε μάχας πρὸς τοὺς κύνας, καὶ ἐνίοτε ἐξεδίωκεν αὐτοὺς ἐκ τῶν κρεοπωλείων, ὅπου ἔσπευδεν, ὁσάκις ὠσφραίνετο ἐκδερόμενον σφάγιον, ἵνα λάβῃ τὴν μερίδα του. Διευνικτέρευεν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐπὶ τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐλαιοδένδρων, καὶ ὁσάκις ἤκουε τοὺς κύνας ὠρυόμενους ἐμμεῖτο τὴν φωνὴν αὐτῶν. Εὐρίσκειτό ποτε, ἴσως πρὸς ἀναζήτησιν τροφῆς, ἐκτὸς τῆς ἀγορᾶς, ὅτε κατὰ συγκυρίαν στίφος κοράκων ἐπέπεσε κατ' αὐτοῦ, καὶ ἂν μὴ ἔτρεχε πρὸς βοήθειάν του ὁ πατήρ μου, ὅστις ἤκουσε τοὺς κρωγμοὺς του, ἦθελεν ἀποθάνει ἐκ τῶν πληγῶν τῶν ὁμοφύλων του. Ἐκτοτε ὁσάκις ἤκουε κρωγμοὺς κοράκων, ἔσπευδε πρὸς ἀνεύρεσιν αὐτοῦ. Ὡνομάζετο δὲ «Χατζῆς», καὶ ὁσάκις ἐκαλεῖτο διὰ τοῦ ὀνόματός του, ὑπέεικεν ἀμέσως, κυρίως ὅμως εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ πατρὸς μου, οὐ φαίνεται, ἐγένωσκε τὴν φωνήν.

» Καὶ ταῦτα μὲν ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως γινωρίζω. Ἐξ ἀρρηγῆσεως δὲ γινώσκω, ὅτι οἱ κόρακες τρώγουσιν οὐ μόνον λαγωούς, ἀλλὰ καὶ ἀρτιγεννήτους ἀμνοὺς ἢ ἐρίφια, ἀρπάζοντες αὐτὰ ἐκ τῶν ποιμνιστάσιων ἢ καὶ ἐκ τῶν ἀργῶν. Ἐντεῦθεν ὡς καὶ ἀλεξικόρακον, πρὸ ἡμῶν, οἱ ποιμένες ἐθέλουσι νὰ κρεμῶσιν ἐγγὺς τοῦ ποιμνιστάσιου ὄπλον ἢ πέλεκυν ἢ καὶ ἄλλο τι σιδηρὸν ἐργαλεῖον, πρεσβεύοντες, ὅτι ἡ ὀσμὴ τοῦ σιδήρου ἐκδιώκει αὐτοὺς ἢ ἰδέα δ' αὐτῆ ἴσως δὲν εἶνε σφαλέρᾳ, διότι καὶ γὰρ παρετήρησα, ὅτι ἔνοπλος δυσκόλως δύναται νὰ πλησιάσῃ κόρακα, ἐν ᾧ ἄλλως δὲν ποιεῖται ἐκ τῆς προσοχῆσεως.

» Ἐκ τοῦ παρ' ἡμῖν ἐπὶ διείκην περίπου τραφέντος κόρακος, ὅστις ἀπέθανεν ἐκ κτυπήματος δημοδιδασκάλου τινός, ἠλάσκοντος τὴν ἐτέραν πτέρυγα αὐτοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα ἐκ πλιγγῆς κατενεχθείσης ὑπὸ ἀγροίκου χωροβύλακος, παρετήρησα ὅτι τὰ πτηνὰ ταῦτα σὺν τοῖς ἄλλοις διακρίνει ἄκρα νοημοσύνη καὶ πονηρία.